FITXA IDENTIFICATIVA

DADES DE L'ASSIGNATURA

Codi: 43366
Nom: Violències contra les dones
Cicle: Màster Universitari Oficial
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2026-27

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Periode
2153 - Màster Universitari en Gènere i Polítiques d'Igualtat	Facultat de Ciències Socials	1	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2153 - Màster Universitari en Gènere i Polítiques d'Igualtat	Dones, salut i violència	OPTATIVA

COORDINACIÓ

MARRADES PUIG ANA ISABEL

RESUM

Esta assignatura forma part de la matèria "Dones, salut i violència". Té un total de 6 crèdits i contempla les següents perspectives disciplinares: Psicologia, Dret i Sociologia.
Té caràcter quadrimestral, impartint-se en el 2n quadrimestre.
Donat el caràcter multidisciplinari d'esta assignatura, es prestarà una atenció personalitzada a l'alumnat procedent d'àrees disciplinares diferents de les directament relacionades amb esta assignatura.
Els continguts i competències d'esta assignatura prenen com a referent els principis rectors, valors democràtics i Objectius de Desenrotllament Sostenible continguts en l'article 4 del Reial decret 822/2021

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No hi ha requisits específics. Es recomana que l'alumnat haja adquirit prèviament coneixements bàsics sobre les relacions de gènere, la cultura i la societat.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

2153 - Màster Universitari en Gènere i Polítiques d'Igualtat

Adquirir els instruments per a poder planificar, ordenar i canalitzar activitats de manera que s'eviten en la mesura que es puga els imprevistos, es prevegen i minimitzen els eventuals problemes i s'anticipen les seues solucions.

Adquirir solidesa en els coneixements bàsics sobre les relacions violentes en el context de la discriminació de gènere, identificant i reconeixent diferents tipus de violència cap a les dones.

Capacitat per a formular estratègies de solució de problemes en diferents contextos discriminatoris en què desenrotllen pautes de relació de violència contra les dones. Desenrotllaments jurídics, intervenció i prevenció.

Conèixer i utilitzar amb fluïdesa les categories, prescripcions i procediments rellevants per a cada cas i els seus antecedents i solucions més significatives.

Contemplar en conjunt i tenir en compte els diferents aspectes i les implicacions en els diferents aspectes de les decisions i opcions adoptades, sabent triar o aconsellar les més convenients dins de l'ètica, la legalitat i els valors de la convivència social.

Elaborar i manejar els escrits, informes i procediments d'actuació més idonis per als problemes suscitats.

Participar en debats i discussions, dirigir-los i coordinar-los i ser capaços de resumir i extreure'n les conclusions més rellevants i acceptades per la majoria.

Posseir i comprendre coneixements que aporten una base o una oportunitat per a ser originals en el desenrotllament i/o aplicació d'idees, sovint en un context d'investigació.

Posseir les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'un mode que haurà de ser en gran manera autodirigit o autònom.

Projectar sobre problemes concrets els seus coneixements i saber resumir i extractar els arguments i les conclusions més rellevants per a la seva resolució.

Saber aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.

Saber comunicar les seues conclusions (i els coneixements i raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'un mode clar i sense ambigüitats

Saber treballar en equips multidisciplinaris reproduint contextos reals i aportant i coordinant els propis coneixements amb els d'altres branques i intervinents.

Ser capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

Ser capaços d'integrar-se en equips, tant en funció de directius o coordinadors com a funcions específiques acotades i en funcions de suport al propi equip o altres.

Ser capaços d'obtenir i de seleccionar la informació i les fonts rellevants per a la resolució de problemes, elaboració d'estratègies i assessorament a clients.

Utilitzar les diferents tècniques d'exposició-oral, escrita, presentacions, panells, etc-per comunicar els seus coneixements, propostes i posicions.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Societat patriarcal, relacions de poder i violència de gènere (I).
Impartix la professora Amparo Bonilla.
2. Societat patriarcal, relacions de poder i violència de gènere (II).
Impartix la professora Lucía Gómez.
3. Marc jurídic, intervenció i prevenció.
3.1 El marc normatiu internacional.
3.2 El marc normatiu estatal i autonòmic.
3.3 Origen i evolució dels delictes de maltractaments i dels delictes contra la llibertat sexual.
3.4 Intervenció: protocols d'actuació.
3.5 Intervenció psicosocial en violència de gènere.
Impartixen les professores Ana Marrades i Encarna Canet.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	36,00
Seminari	24,00
Total hores	**60,00**

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	6,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	34,00
Estudi i treball autònom	25,00
Preparació de classes	13,00
Preparació d'activitats d'avaluació	12,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	**90,00**

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia a aplicar en esta assignatura es basa en l'exposició dels continguts teòrics mitjançant els mitjans adequats de suport a la lliçó magistral (projecció en power point, ús de documentació, etc.), així com en la participació activa de les persones participants per a desenvolupar una adequada comprensió dels continguts, per mitjà d'una comunicació entre l'alumnat i entre l'alumnat i professorat.
Per a un major aprofitament de la presentació dels continguts en classe per part de la professora

responsable de la matèria, es requerix haver realitzat prèviament la preparació de la classe per part de l'alumnat, d'acord amb el volum de treball indicat en l'apartat 7 d'esta guia. Es facilitarà un dossier, que es troba disponible a l'aula virtual. Les classes seran seguides per tutories personalitzades, que serviran per a la preparació d'un únic treball interdisciplinari de l'assignatura.
L'Aula Virtual de la Universitat de València s'utilitzarà per a difondre materials en format electrònic així com per a comunicar a l'alumnat activitats complementàries d'interés general.
La part teòrica de l'assignatura es veurà complementada amb una part pràctica, en la qual l'alumnat podrà manejar en la pràctica els conceptes exposats en la teoria. Per a això, es realitzaran exercicis pràctics individuals i de grup, anàlisi de casos i bones pràctiques, etc.
En definitiva, la metodologia a seguir integrarà:
-Classes teòriques i pràctiques a l'aula.
-Tutories personalitzades individuals i/o en xicotets grups per a l'elaboració dels assajos a realitzar.
-Anàlisi de casos, exercicis de simulació (role playing) i propostes de bones pràctiques.
-Orientació i seguiment de la participació en activitats complementàries.

AVALUACIÓ

L'assistència a les classes es considera un requisit indispensable per a l'avaluació, i s'haurà de cobrir un mínim del 80 % de les sessions. Per davall d'aquest mínim, i llevat de causes justificades, l'alumnat no serà avaluat i constarà en acta com a no presentat.
L'avaluació es durà a terme mitjançant l'elaboració d'un assaig sobre un dels temes proposats a classe, a elecció de l'estudiant, seguint les indicacions de les professores publicades a l'aula virtual.
Criteris generals per a l'elaboració d'assajos:
Elaboració de manera individual o en grup (fins a tres persones) sobre una temàtica acordada amb el professorat, valorant especialment: les habilitats de cerca bibliogràfica i d'informació; l'organització temporal del treball realitzat; l'organització de les idees i dels arguments expressats; la redacció i l' exposició adequades; i els criteris científics (índex, presentació, citacions, conclusió, annexos, etc.). Aquest assaig comporta la realització d'un treball d'una extensió aproximada de 15 a 20 pàgines. Quan el treball es realitze en grup, l'extensió haurà de ser, com a mínim, de 35 pàgines.
Per a l'elaboració de l'assaig és requisit haver mantingut almenys dues tutories (presencials o telemàtiques) amb el professorat encarregat de la seua tutoria. Quan es realitze en grup, cada participant haurà d'haver mantingut almenys una tutoria.
Activitats complementàries. Es valorarà l'assistència a alguna conferència, curs o taller relacionat amb la temàtica de l'assignatura, així com el visionament d'alguna pel·lícula o documental. L'acreditació de l' assistència es registrarà mitjançant un full de signatures o un comentari d'entre una i dues pàgines, amb una breu descripció i valoració de l'activitat, tenint en compte la seua relació amb els continguts de la matèria (les professores ho indicaran en cada cas).
La detecció de plagi total o parcial així com l'ús injustificat i encobert d'aplicacions d'IA es podrà calificar amb un suspens, d'acord amb la normativa general de la Universitat de València.

BIBLIOGRAFIA

• **Perspectiva jurídica y social: Recomendada por la profesora Ana Marrades**
-CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL. OBSERVATORIO CONTRA LA VIOLENCIA DOMÉSTICA Y DE GÉNERO. https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/El-Observatoriocontra-la-violencia-domestica-y-de-genero/
- CANET BENAVENT, Encarna (2024) Intervención psicosocial con mujeres que sufren violencia machista perpetrada por su pareja. En Canet y Rubio (2024) Trabajo Social y perspectiva de género: intervención psicosocial con mujeres. Consejo General de Trabajo social

- CANET BENAVENT, Encarna (2024) Protocolos de actuación en violencia de género desde los diferentes sistemas de protección. En Canet y Rubio (2024). Trabajo Social y perspectiva de género: intervención psicosocial con mujeres. Consejo General de Trabajo Social
- COBO BEDIA, Rosa. Pornografía. El placer del poder. Barcelona, Ediciones B y Penguin Random House Grupo Editorial, 2020
- DEL POZO PÉREZ, Marta (2012), La imposibilidad de mediación en la violencia de género, en Figueruelo Burieza, A. ¿Por qué no hemos alcanzado la igualdad?, Salamanca, Andavira.
- GARCÍA TENA, Marisa (2024). Intervención psicosocial con mujeres víctimas de violencia de género desde el ámbito sanitario. En Canet y Rubio (2024). Trabajo Social y perspectiva de género: intervención psicosocial con mujeres. Consejo General de Trabajo Social.
- GARCÍA, L. y LÓPEZ, B. (2008), La violencia de género: Ley de protección integral, implantación y estudio de la problemática de su desarrollo, Madrid, Consejo General del Poder Judicial.
- IGLESIAS CANLE, LAMEIRAS FERNÁNDEZ; (2009), Violencia de género: perspectiva jurídica y social, Valencia, Tirant.
- LAURENZO, Patricia, MAQUEDA, M.Luisa, y RUBIO, Ana (2008), Género, violencia y derecho, Valencia, Tirant
-LLORIA GARCÍA, Paz (2020) Algunas reflexiones sobre la perspectiva de género y el poder de castigar del Estado. Estudios penales y criminológicos, vol.40. https://doi.org/10.15304/epc.40.6503
- MARÍN, P. y LORENTE, M.(2008) La valoración del daño en las víctimas de la violencia de género, Madrid, Consejo General del Poder Judicial.
- MARRADES PUIG, A., y SERRA YOLDI, I., (2013) La violencia de género en la población de mujeres inmigrantes, Valencia, Tirant lo blanch.
- PLAZA,M. (2007), Sobre el concepto de violencia de género. Violencia simbólica, lenguaje, representación, Rev. Extravío: revista electrónica de literatura comparada, nº 2.
- ROJAS, Luis (1999) Las semillas de la violencia, Madrid, Espasa.
- VALCÁRCEL, Amelia (2008), Feminismo en el mundo global, Madrid, Cátedra.
-VELASCO RIEGO, Luisa y BENITO DE LOS MOZOS (2006), Manual de intervención policial en materia de violencia de género, Salamanca, Junta de Castilla León.
- VELASCO RIEGO, Luisa (2019) Violencia de Género. Libertas

• **Perspectiva psicològica: Recomendada por la profesora Lucía Gómez**

- Bourdieu, Pierre. (2000). La dominación masculina. Barcelona: Anagrama Bilia, B. y San Martín, C. (eds.) (2007). Estado de wonderbra. Entretejiendo narraciones feministas sobre violencias de género. Barcelona: Virus Editorial Casado,
- Elena y García, Antonio. Violencia de género: dinámicas identitarias y de reconocimiento. En García-Selgas, Fernando y Romero, Carmen (2006) El doble filo de la navaja: violencia y representación. Madrid: Trotta García, Antonio y Casado, Elena. Peleando por reconocerse. Herramientas para el análisis de la violencia de género. En Imaz, Elixabete (2008) La materialidad de la identidad. Donosti: Hariadna Editoriala. Martínez, Ana y Cabezas, Marta (coord). (2023) Cuando el estado es violento. Narrativas de violencia contra las mujeres y las disidencias sexuales. Barcelona: Bellaterra

• **Recomendada por la profesora Amparo Bonilla:**

- Bonino, Luis (2008). Micromachismos -el poder masculino en la pareja moderna". En J.A. Lozoya y J.C. Bedoya (Comp.), Voces de hombres por la igualdad. Edición electrónica. http://vocesdehombres.files. wordpress. com/2008/07/micromachismos-el-poder-masculino-en-la-pareja-moderna.pdf - Cabruja, Teresa (2004). Violencia doméstica: sexo y género en las teorías psicosociales sobre la violencia. Hacia otras propuestas de comprensión e intervención. Intervención Psicosocial, 13, 2, 141-153. - Casado, Elena, García García, Antonio A., García Selgas (2012). Análisis crítico de los indicadores de violencia de género en parejas heterosexuales en España. EMPIRIA. Revista de
Metodología de las Ciencias Sociales, 24, 163-186. - Cubells, Jenny, Calsamiglia, Andrea y
Albertín, Pilar (2010). Sistema y Subjetividad: la invisibilización de las diferencias entre las mujeres víctimas de violencia machista. Quaderns de Psicología, 12, 2, 195-207. - Emakunde (2006). Guía de actuación ante el maltrato doméstico y la violencia sexual contra las mujeres para profesionales de los servicios sociales. Vitoria-Gazteiz: Emakunde/Instituto Vasco de la Mujer.

- Ferreira, Gabriela B. (1992). Cómo se llega a mujer maltratada. En: Hombres violentos, mujeres maltratadas: aportes a la investigación y tratamiento de un problema social. Buenos Aires: Editorial Sudamericana. - García Selgas, Fernando J. y Casado, Elena (2010). Violencia en la pareja: género y vínculo. Madrid: Talasa. - Kaufman, Michael (1999). Las 7 Ps de la violencia masculina. International association for studies of men, Vol. 6, nº 2. En: www.michaelkaufman. com - Lameiras, María (2005). El sexismo y sus caras: de la hostilidad a la ambivalencia. Anuario de Sexología, 8, 91-102. - López Mondéjar, Lola (2001) Una patología del vínculo amoroso: El maltrato a la mujer. Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría, Vol. XXI, 7-26. - Olavarría, José (2001). Hombres, identidades y violencia de género, Revista de la Academia, 6, 101-127. - Pastor, Rosa (2001). Violencia de género: Construcción del cuerpo e identidad. Dossiers Feministes, 5, 5-20. - San Martín, Conchi y González, Alba (2011). Las mujeres víctimas de violencia en los discursos psicológicos: ¿Espejos deformantes? Estudios de Psicología, 32 (3), 405-417. - Seoane, Luis y Gálvez, Ana (2004). La violencia de pareja contra las mujeres y los servicios de salud. Informe del estudio cualitativo. Madrid: Instituto de Salud Pública. Consejería de Sanidad y Consumo. Comunidad de Madrid.
- Velázquez, S. (2003). Violencia cotidianas, violencia de género. Escuchar, comprender, ayudar. Buenos Aires: Paidós. - Victoria A. Ferrer Pérez y Esperanza Bosch Fiol (2005). Introduciendo la perspectiva de género en la investigación psicológica sobre violencia de género. Anales de Psicología, 21, 1, 1-10

• **FUENTES NORMATIVAS NORMATIVA INTERNACIONAL**

- Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea (2000) - Conferencia de Beijing en el año 1995 - Conferencia de Copenhague en el año 1980 - Conferencia internacional sobre la mujer en México en el año 1975 -
Conferencia Mundial para el Examen y la Evaluación de los Logros del Decenio de las Naciones Unidas para la Mujer: Igualdad, Desarrollo y Paz, celebrada en Nairobi en el año 1985 - Convención sobre la Eliminación de todas las formas de Discriminación contra la Mujer (CEDAW), Resolución 34/180 de la Asamblea General de las Naciones Unidas, de 18 de diciembre de 1979 - Declaración sobre eliminación de la violencia contra la mujer, Resolución 48/104 de la Asamblea General de las Naciones Unidas, de 20 de diciembre de 1993

• **NORMATIVA COMUNITARIA**

- Decisión 293/2000/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 24 de enero de 2000. - Decisión 779/2007/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2007, por la que se establece, para el período 2007-2013, un programa específico para prevenir y combatir la violencia ejercida sobre la infancia y la juventud y proteger a las víctimas y grupos de riesgo - Decisión 803/2004/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 21 de abril de 2004, por la que se aprueba el Programa de acción comunitario (2004-2008) para prevenir y combatir la violencia ejercida sobre las mujeres - Decisión del Parlamento Europeo, de 21 de abril de 2004, por el que se aprueba un programa de acción comunitario (2004-2008) para prevenir y combatir la violencia ejercida sobre los niños, los jóvenes y las mujeres y proteger a las víctimas y grupos de riesgo (Programa DAPHNE II). - Decisión Marco del Consejo de la Unión Europea, de 15 de marzo de 2001, relativa al Estatuto de la víctima en el proceso penal. - Declaración conjunta de la Sociedad civil sobre la Revisión del proceso Beijing +15 en la 54 Comisión para Condición Jurídica y Social de las Mujeres, del 5 de Marzo de 2010. - Dictamen del Comité Económico y Social 2006/c24/18.
- Euro-orden de protección de víctimas de violencia, con especial atención a las de género (2010) - La Resolución de la Comisión de Derechos Humanos de las Naciones Unidas 2003/45, de 23 de abril de 2003, sobre la eliminación de la violencia contra la mujer - Recomendación Nº R (2002) 5, de 30 de abril de 2002, del Comité de Ministros del Consejo de Europa a los Estados miembros, sobre la protección de las mujeres contra la violencia. - Reglamento (CE) 1698/2005 del Consejo relativo a la ayuda al Desarrollo rural a través del Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural (FEADER). - Resolución 52/86 de la Asamblea General de las Naciones Unidas, de 12 de diciembre de 1997, de Medidas de prevención del delito y de justicia penal para la eliminación de la violencia contra la mujer - Resolución de 16 de septiembre, sobre la Campaña Europea Tolerancia Cero ante la violencia de género 1997 - Resolución del Parlamento Europeo de 26 de noviembre de 2009, sobre la eliminación de la violencia contra la mujer. Instrumento de ratificación del Convenio del Consejo de Europa sobre prevención y lucha contra la violencia contra la mujer y la violencia

doméstica, hecho en Estambul el 11 de mayo de 2011.

• **NORMATIVA ESTATAL**

- Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal - Ley 13/2003 sobre la reforma de la prisión provisional, de 24 de octubre - Ley 27/2003, relativa a la Orden de protección de las víctimas de la violencia doméstica, de 31 de Julio - Ley Orgánica 11/2003, de 29 de septiembre, de medidas concretas en materia de seguridad ciudadana, violencia doméstica e integración social de los extranjeros - Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género. - Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo para la igualdad efectiva de mujeres y hombres - Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual

• **NORMATIVA AUTONÓMICA**

- Decreto 143/2002, de 3 de septiembre, del Consell, por el que se creó la Comisión Interdepartamental para Combatir la Violencia Doméstica en la Comunitat Valenciana, modificado por el decreto 53/2012, de 30 de marzo, del Consell. - Decreto 52/2004, de 2 de abril, del Consell, por el que se creó el Foro de la Comunitat Valenciana contra la Violencia de Género y Personas Dependientes en el Ámbito de la Familia, modificado por el decreto Decreto 94/2009, de 10 de julio, del Consell. - Ley 9/2003 del 2 de Abril, de la Generalitat, para la Igualdad entre Mujeres y Hombres. Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual Ley 7/2012, de 23 de noviembre, integral contra la violencia sobre la mujer en el ámbito de la Comunitat Valenciana WEBGRAFÍA -PROTOCOLO COMÚN PARA LA ACTUACIÓN SANITARIA ANTE LA VIOLENCIA DE GÉNERO. Comisión contra la Violencia de Género. Consejo Interterritorial del Sistema Nacional de Salud. Ministerio de Sanidad y Consumo (2007). En: http://www.msc.es/organizacion/sns/planCalidadSNS/introProtocoloComun.htm

• **Recomendada por la profesora Lucia Gomez**: Martínez, Ana y Cabezas, Marta (coord). (2023) Cuando el estado es violento. Narrativas de violencia contra las mujeres y las disidencias sexuales. Barcelona: Bellaterra Segato, Rita (2023) Escenas de un pensamiento incómodo. Género, violencia y cultura en una óptica decolonial. Buenos Aires: Prometeo Libros Segato, Rita (2018) Contra-pedagogías de la crueldad. Buenos Aires: Prometeo Libros Segato, Rita (2016) La guerra contra las mujeres. Madrid, Traficantes de Sueños Vasallo, Brigitte (2018). Pensamiento monógamo, terror poliamoroso. Madrid: La oveja roja